

УДК 378.147

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЧИННИКІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

©Кулешова В.В., Паюнова А. В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут (м.Бахмут)

Інформація про автора:

Кулешова Вікторія Володимирівна: ORCID: 0000-0003-3559-6388; vika_rada@mail.ru; завідувач кафедри інженерної педагогіки та психології, професор, доктор педагогічних наук; Українська інженерно-педагогічна академія Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут (м. Бахмут); вул. Мира 5, м. Бахмут, 84500, Україна.

Паюнова Анастасія Вікторівна: ORCID: 0000-0002-9144-113X; nastya-payunova@mail.ru; асистент кафедри інженерної педагогіки та психології; Українська інженерно-педагогічна академія Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут (м.Бахмут); вул. Мира 5, м.Бахмут, 84500, Україна.

Дослідження присвячено актуальній темі «Аналіз впливу чинників соціальних мереж на підготовку майбутніх інженерів-педагогів». У статті представлені результати пілотажного дослідження в Навчально-науковому професійно-педагогічному інституті Української інженерно-педагогічної академії (м. Бахмут) серед студентів 2-го та 3-го курсу. Наведено результати дослідження, які свідчать про залежність майбутніх інженерів-педагогів від соціальних мереж. Визначено, що найпопулярнішою соціальною мережею є «ВКонтакте» та велика частина студентів проводять в соціальних мережах по кілька годин на день. Основними причинами звернення до мережі є можливість швидкого спілкування, пошуку інформації та проведення свого дозвілля. Наведені особливості підготовки майбутніх інженерів педагогів. Досліджені переваги та недоліки впливу соціальних мереж на студентів. Авторами дана рекомендація, щодо шляхів вирішення проблем, пов'язаних з використанням соціальних мереж. Представлені можливості застосування віртуальних соціальних мереж для потреб у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: соціальні мережі, майбутні інженери-педагоги, ВКонтакте, Інтернет, студенти, Інтернет-технології, вплив соціальних мереж на студентів, переваги та недоліки соціальних мереж.

Кулешова В.В., Паюнова А.В. «Анализ влияния факторов социальных сетей на подготовку будущих инженеров-педагогов».

Исследование посвящено актуальной теме «Анализ влияния факторов социальных сетей на подготовку будущих инженеров-педагогов». В статье представлены результаты пилотажного исследования в Учебно-научном профессионально-педагогическом институте Украинской инженерно-педагогической академии (г. Бахмут) среди студентов 2-го и 3-го курса. Представлены результаты пилотажного исследования, свидетельствующие о зависимости будущих инженеров-педагогов от социальных сетей. Определено, что самой популярной социальной сетью является «ВКонтакте» и большая часть студентов проводят в социальных сетях по несколько часов в день. Основными причинами обращения к социальной сети является возможность быстрого общения, поиска информации и проведения своего досуга. Приведены особенности подготовки будущих инженеров педагогов. Исследованы преимущества и недостатки влияния социальных сетей на студентов. Авторами даны рекомендации и пути решения проблем, связанных с использованием социальных сетей. Представлены возможности применения виртуальных социальных сетей для обучения в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: социальные сети, будущие инженеры-педагоги, ВКонтакте, Интернет, студенты, Интернет-технологии, влияние социальных сетей на студентов, преимущества и недостатки социальных сетей.

V. Kuleshova, A. Paiunova «Analysis of influence factors of social networks to prepare future engineers-teachers »

Research devoted to the actual topic "Analysis of the impact factors of social networks for training future engineers-teachers." The results of Pilot study in the scientific training of professional and pedagogical institute Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (с. Bakhmut) among students of 2nd and 3rd year. The results of studies that show the dependence of future engineers-teachers from social networks. Determined that the most popular social networks "VKontakte" and most of the students spend on social networks for several hours a day. The main reasons for the appeal is to the quick communication, searching for information and holding his leisure. These features of the training of future engineers, teachers. Investigated the advantages and disadvantages of social networks influence on students. The authors of this recommendation on ways to solve the problems associated with the use of social networks. Represented possibilities of virtual social networks for the needs of higher education.

Keywords: social networks, future engineers, teachers, VKontakte, Internet, students and Internet technologies, the impact of social networks on students, the advantages and disadvantages of social networking.

Постановка проблеми. Ринок праці, що інтенсивно формується, входження України в цивілізоване світове співтовариство зумовлюють зростання вимог до рівня кваліфікації інженера-педагога. Майбутній інженер-педагог має поєднувати професійні знання та вміння, з майстерністю здійснювати підготовку фахівців, здатних вчасно адаптуватися в мінливих умовах ринку.

Система підготовки кадрів вищої кваліфікації, зокрема майбутніх інженерів-педагогів є одним з головних напрямків діяльності сучасної вітчизняної освіти. Це зумовлено пріоритетним значенням підготовки для економіки України конкурентоспроможних, високопрофесійних і компетентних фахівців, а також необхідністю ефективної підготовки фахівців у інженерно-педагогічному ВНЗ згідно з сучасними соціально-економічними вимогами [0]. Але підготовка висококваліфікованих майбутніх інженерів-педагогів не можлива без використання нових Інтернет-технологій. Виконання навчальних завдань, пошук інформації, спілкування, розваги здебільшого вимагають роботи студентів в Інтернеті та використання соціальних мереж. А, отже формування кваліфікованого фахівця залежить від середовища, в якому він формується і конкретних умов, під впливом яких відбувається навчальний процес. Тому особливої актуальності на підготовку майбутніх інженерів-педагогів у вищому інженерно-педагогічному навчальному закладі.

В межах дослідження нами виділена суперечність між необхідністю підвищення якості підготовки майбутніх інженерів-педагогів і впливу на них соціальних мереж. Це пов'язано із застосуванням нових Інтернет-технологій в навчальному процесі.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз впливу чинників соціальної мережі на підготовку майбутніх інженерів-педагогів у вищому інженерно-педагогічному навчальному.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження соціальних мереж висвітлені у багатьох наукових працях. Перші праці, присвячені впливу медіа на становлення і розвитку сучасного суспільства представлені такими науковцями, як О. Арестова та А. Баранов.

Зміни, що відбулися в результаті інформатизації суспільства висвітлені в працях науковців: О. Скородумова, А. Попова, Є. Єфімова.

Інтернет і віртуальні соціальні мережі досліджуються в працях В.Бокарева, А. Жічкіна, А.Куликової та В. Силаєва.

Оглядом теоретичних підходів до вивчення інтернет-простору присвячені праці наступних авторів: Є.Болгага, С.Бондаренко, Шахмаргов.

Вплив мережі Інтернет на сучасну молодь було об'єктом аналізу таких дослідників, як Ю.Баранов, Е. Вороніна, Є. Дем'янов, Д. Іванов та ін. Українські вчені займались дослідженнями комунікації в мережі Інтернет, зокрема С. Конопицький [0], Л. Компанцева, К. Курган, Н. Лупак, В. Посоховата та ін.

З огляду, дослідження вчених, можна зробити висновок про те, що основні закономірності функціонування сучасних практик користування віртуальними соціальними мережами вивчені недостатньо повно і докладно, в тому числі, недостатньо досліджені чинники впливу соціальних мереж на підготовку майбутніх інженерів-педагогів. Все це обумовлює необхідність аналізу означеної проблеми в даному дослідженні.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світ неможливо уявити без інформаційних комп'ютерних технологій, а саме без Інтернету. Сьогодні вони пронизують різні сфери нашого життя – роботу, навчання, відпочинок і розваги. Студенти, будучи представниками нового покоління, чуйно реагують на багато новинок в сфері Інтернет та комп'ютерних технологій. Для виходу в Інтернет вони використовують планшети, смартфони, Айпад, нетбуки і ноутбуки. Найбільший відгук у студентів викликають ті сфери Інтернет-технологій, які дозволяють їм задовольняти і їхні головні потреби.

До навчання у вищій навчальний заклад вступають абітурієнти, вік яких в основному знаходиться в діапазоні від 16 до 19 років. Це люди старшого підліткового та юнацького віку. Однак, деякі автори відзначають, що потреба в спілкуванні з однолітками зростає в юнацькому віці [3]. Задовольняючи цю потребу, студенти, максимально використовують можливості сучасних Інтернет-технологій, в тому числі соціальні мережі. А отже, студенти є активними користувачами популярних соціальних мереж.

Тому, нами було проведено пілотажне дослідження серед студентів 2-го та 3-го курсу Навчально-наукового професійно-педагогічного інституту Української інженерно-педагогічної академії (м. Бахмут) групи БД ЕП-14, БД К14 та АДС Оп-15. У дослідженні брали участь 59 осіб. Метою дослідження є визначення чинників впливу соціальних мереж на підготовку майбутніх інженерів-педагогів.

У результаті дослідження нами було виявлено, що 98% опитаних зареєстровані в соціальних мережах. Найпопулярнішою соціальною мережею майбутні інженери-педагоги вважають мережу Вконтакте. Велика частина студентів вказали, що проводять в соціальних мережах по кілька годин на день.

Основними причинами звернення до мережі є можливість швидкого спілкування, пошуку інформації та проведення свого дозвілля. Для студентів соціальні мережі є невід'ємною частиною повсякденного життя. Це спосіб і можливість спілкуватися, висловлювати свої думки, займати свій вільний час, причому віртуальність часто витісняє реальне спілкування. При цьому майже всі опитані розуміють, що існує Інтернет залежність, але тільки мала частина віддає собі звіт в тому, що вони дійсно залежать від глобальної інформаційної мережі.

Отже, виявлено, що студенти не бачить себе і свого повсякденного життя без звернення до мережі Інтернет та соціальних мереж. Таким чином, саме інформація, яка представлена там і доступна для ознайомлення, в підсумку формує і надає прямий вплив особистість майбутніх інженерів педагогів.

Як і будь-яке явище, віртуальне спілкування має свої позитивні і негативні сторони, що безпосередньо можуть вплинути на формування особистість майбутніх-інженерів педагогів.

Почнемо з позитивних сторін соціальних мереж. Плюси соціальних мереж полягають у тому, що мережа пропонує освітній і корисний досвід, правильне використання якого може поліпшити їх успішність у інституті. Але й тут є свої недоліки, такі як неточні дані, а також невідповідні для студентів в області інформації.

Також, іноді виникає необхідність знайти людину, маючи тільки її ім'я і прізвище, або, наприклад, знаючи рік її випуску і школу, а соціальні мережі завжди готові допомогти. Інформація про користувачів рідко буває закрита повністю, і тому, ймовірність того, що ви знайдете того, кого шукали, дуже велика, адже зараз мало хто не зареєстрований хоч в одній соціальній мережі.

А саме спілкування в соціальних мережах, безперечно, приваблює своєю простотою і легкістю. За допомогою цієї соціальної мережі студенти шукають друзів, спілкуються з ними, обговорюють цікаві для них теми і питання. Перевага такої форми спілкування полягає, перш за все, у відсутності прямого контакту зі співрозмовником, що дозволяє краще формулювати думки і приховувати свої емоції. Позитивною стороною цього спілкування є можливість

встановлення швидкого контакту з людьми незалежно від їх географічного місцезнаходження, можливість знайомства і спілкування з різними людьми, недоступними в реальному житті, причому спілкуватися з ними, не виходячи з дому. У мережі легко і швидко знайти однодумців, можна трохи подуріти. І в той же час відсутність візуального контакту і невербальних засобів комунікації ускладнює передачу всіх емоцій, важко зрозуміти, чи істинні почуття співрозмовника. Молодь отримує тільки електронне спілкування. Тому власники соціальних мереж намагаються створювати нові інструменти, які дозволяють користувачам всередині них купувати-продавати, працювати, розважатися, що стане основою розвитку мереж в найближчі роки та тим самим зможуть збільшити кількість користувачів в соціальних мережах.

Крім зміни в структурі спілкування студентів, необхідно відзначити появу особливої мови, на якій відбувається це спілкування. Простота Інтернет-комунікацій призводить до таких змін, як спрощення граматичних і орфографічних правил.

Сьогодні можна говорити про появу нового Інтернет-сленгу. Це певний стиль вживання мови з фонетично майже вірним, але навмисне неправильним написанням слів, частим вживанням ненормативної лексики і певних штампів, характерних для сленгу. Інтернет-сленг породив безліч стереотипних виразів та Інтернет-мемів. Але з появою Інтернет-сленга виникли проблеми:

- спілкування і правопис в соціальних мережах містять орфографічні помилки, що стає причиною падіння грамотності серед молоді;
- Інтернет-сленг використовують не тільки в соціальних мережах, але і в телевізійних програмах та друкованих ЗМІ;
- через Інтернет-сленг молоді люди не розуміють різниці між правильною українською мовою та сленгом, що дуже скоро стає непомітною для молоді;
- молодь постійно висловлює свої думки і емоції за допомогою сленгу, а потім, коли того вимагають обставини, не можуть заговорити красиво, грамотно, вільно.

Як відзначають філологи, зміни постійно відбуваються в мові, вони динамічні. І можливо, використання сленгу в певній субкультурі збагачує мову – за умови, що літературна мова не забувається. Але для багатьох використання Інтернет-сленгу – це всього лише спосіб заощадити час, а не просто модний засіб спілкування і зближення з іншими користувачами соціальної мережі.

Соціальні мережі є відмінним сховищем для фотоальбомів, відеороликів та особистих записів. Падіння серверів великих проєктів бувають дуже рідко, до того ж постійно проводяться бекапи. Отже здійснюється збереження цінних даних користувачів. Окрім того, є позитивні акценти, на кшталт створення «зустрічей» та оповіщення всіх учасників. Або, наприклад, в «ВКонтакте» можна створити «пропозицію», на яку кожен користувач може відповісти позитивно чи негативно.

Слід зазначити, що соціальні мережі є дуже зручним підґрунтям для протиправних дій. Останнім часом поширюються такі злочинні дії як протиправне вилучення чи використання персональних даних людини з метою незаконного отримання матеріальної вигоди або зараження комп'ютера певними видами шкідливого програмного забезпечення, які в подальшому, перехоплюючи на себе управління, негласно контролюють усі дії користувач та інших протиправних діянь [0, с. 254].

Значну частину персональних даних користувачів соціальних мереж повідомляють добровільно. Це може бути вік, місце проживання, віросповідання, контактні дані, адреса інтернет-сторінки тощо. Зокрема, більшість студентів в соціальних мережах не тільки обмінюються повідомленнями з друзями, але і викладають фотографії, відео-ролики і музику. Через сторінку в будь-якій соціальній мережі можна дізнатися практично всю особисту інформацію її користувача. Фотографії та більшість даних знаходяться на загальному огляді. Окрім цього, аккаунт містить різного роду статистичну інформацію, пов'язану з перебуванням користувача в мережі: час, інтенсивність використання, місце та адреси використані при підключенні комп'ютера та ін. Всі ці дані може подивитися будь-який користувач, навіть без реєстрації в конкретній соціальній мережі. За ним можна зробити повний професійний портрет і

багато особистої інформації зібрати, а якщо додатися в друзі, портрет буде сповнений приблизно на 50-60%. І це враховуючи той факт, що ви не покажете в соціальних мережах повну інформацію про себе. Тобто, кожен аккаунт це сховище персональних даних і повний архів листування для всякого роду шахраїв.

Звертаємо увагу, що більшість користувачів не розуміють, що накопичена протягом тривалого часу інформація, розміщена ними в соціальних мережах, може бути знайдена і використана однак, не обов'язково з благими намірами. Інформацію про учасників соціальних мереж можуть знайти їх роботодавці, злочинці тощо.

Проблемою залишається те, що користувачі мереж упевнені, що їх інформація є особистою й закритою від сторонніх осіб. Але цю інформацію можуть використовувати з метою розвитку власного бізнесу чи надавати особисті дані користувачів на запити, наприклад, поліції або спецслужб. Використовуючи пошук інформації, в аккаунтах користувачів знаходять і пропонують якісь послуги. Як приклад, спеціальний майстер-пароль в Facebook, який дозволяє увійти в будь-який аккаунт, а в соціальній мережі Mail.ru після введення інформації про навчання, автоматично пропонує однокласників і однокурсників [0].

Зокрема, більш складний аналіз інформації проводиться при рекламних технологіях. При цьому аналізується інформація, яка добровільно надається користувачем, а також аналізується його поведінка в соціальній мережі недобровільно надана інформація. Соціальні мережі використовують можливості поведінкової реклами, тобто користувачам показується реклама на основі аналізу як самих простих даних статі, звичок чи професії, так і аналізу складних систем відслідковування та аналізу дій користувачів.

Окрім того, є бажані отримати доступ до персональної інформації з метою зламати сторінку в соціальній мережі, викрасти паролі, отримати доступ до поштових скриньок для ознайомлення з кореспонденцією, використання персональних даних з подальшою дискредитацією користувачів, учинення злочинів тощо. Впевненість користувачів у тому, що їхня інформація надійно захищена паролем, не відповідає дійсності.

Головну небезпеку складає віртуальне спілкування в соціальних мережах. Для молоді спілкування в соціальних мережах є переважаючим в їх житті. Адже в соціальній мережі все просто надрукував повідомлення, відправив його, отримав відповідь. Поступово студенти відвикають від людського спілкування. Вони втрачають навички реального контакту і стають залежними від мережі. Причому студенти усвідомлюють, що витратити стільки часу на спілкування, коментування фото і перегляд нових відео нерозумно, але нічого вдіяти не можуть. При цьому знаходитись тривалий час за комп'ютером завдає шкоди фізичному здоров'ю студентів. Крім загальновідомого факту про те, що від довгого «спілкування» з комп'ютером псується зір, слабшає імунітет студента, порушується його гормональний баланс, погіршується робота нервової і серцево-судинної системи, вчені заявляють, що в довгостроковій перспективі використання соціальних мереж може викликати рак. Відбувається зміна мислення, що в запущених випадках може призвести до початкової стадії недоумства.

Однак, не дивлячись на переваги, які сучасні інформаційні технології подарували суспільству, в нашій країні вони поставили деякі питання про те, яким чином їх часте використання та наскільки досвіду набутого студентами у віртуальній мережі вплине на підготовку майбутніх інженерів-педагогів і зможуть реалізовувати себе як фахівці?

Специфіка інженерно-педагогічної освіти зумовлює, з одного боку, необхідність засвоєння інженерних знань, а з іншого – здатність використовувати ці знання у педагогічній практиці. При цьому спрямованість студента має бути орієнтована на майбутню педагогічну діяльність. Але це не можливо, оскільки соціальна мережа має вплив на професійну підготовку майбутніх інженерів-педагогів.

Тому що час, який студенти могли б витратити на навчання або роботу, витрачається на безглузде просиджування в соціальних мережах. Замість того, щоб прочитати корисну книгу, студенти проводять свій час в ВКонтакте.

Вони заходять в соціальній мережі навіть на лекціях через мобільний телефон замість того, щоб вчитися. У підсумку, виробляється залежність і потреба регулярного відвідування свого облікового запису в соціальній мережі. Соціальні мережі розвивають почуття страху

перед пропуском якої-небудь події, причому під тиском цього страху студент знаходиться постійно. Численні дослідження показують, що студент постійно стурбований тим, як буде виглядати в очах інших студентів соціальних мережах його статус, фото та інші деталі, розміщені на його веб-сторінці.

Для більшості студентів віртуальна реальність надає унікальну можливість створювати для себе кілька образів. Вона дозволяє студентам випробувати різні стратегії поведінки, а потім вибрати найефективніші з них. Таким чином, у багатьох випадках досвід мережевого спілкування допомагає студентам подолати сором'язливість і скромність, що перешкоджають їх становленню в реальному житті, як інженерам-педагогам.

У результаті проведених опитувань і обробки інформації, можна виділити шляхи вирішення проблем, пов'язаних з використанням соціальних мереж:

- зменшення часу знаходження в соціальних мережах;
- необхідно освітлювати етичні сторони використання мереж (які фото і відео можна розміщувати, а які не можна);
- знизити потребу в активному використанні соціальних мереж і, відповідно, в деякій мірі вирішиться проблема з погіршенням здоров'я;
- необхідно займатися пошуком альтернативних способів проведення часу. Наприклад відвідати різні групи і клуби, займатися спортом, музикою, танцями, співом тощо;
- об'єднати студентів зі схожими проблемами, де вони зможуть ділитися своїми проблемами, спілкуватися і встановлювати зв'язки і комунікації. Таке об'єднання буде виконувати роль соціальних мереж в плані спілкування і одночасно допомагати студентам з комунікацією в «вживу»;
- надання більшої уваги своєму спілкуванню з сім'єю, друзями реальному житті.

Таким чином, аналіз позитивних та негативних чинників впливу соціальних мереж на студентів, вважаємо, що соціальні мережі мають можливість на існування, але потрібно раціонально використовувати.

Отже, доцільно запропонувати використовувати соціальні мережі як допоміжні засоби у навчально-виховній діяльності інженера-педагога вищого навчального закладу.

Дидактичні можливості соціальної мережі дозволяють у процесі освітньої діяльності реалізувати наступні форми інформаційної взаємодії з дидактичними цілями:

- взаємодія між собою: викладача і студента студента або групи студентів, наприклад, при електронному листуванні, організації дискусій через телеконференції і відеоконференції;
- взаємодія учасників процесу навчання (викладача, що навчаються студентів) з віддаленими джерелами інформації, наприклад, при здійсненні пошуку та систематизації інформації, переміщення (навігації) по гіпертекстовим ресурсів глобальної мережі.

Основними дидактичними перевагами використання соціальних мереж для вивчення навчальних дисциплін є:

- наявність гогової комунікаційної платформи, з гоговим і детально продуманим інтерфейсом;
- використання соціальних мереж в навчанні підвищує мотивацію до вивчення навчальної дисципліни;
- можливість спілкування з великою кількістю людей;
- можливість миттєвого обміну актуальною інформацією;
- використання аудіо, відео і текстових матеріалів з навчальної дисципліни на одному ресурсі;
- самостійність і можливість відчувати себе активним учасником освітнього процесу (реальні суб'єктно-суб'єктні відносини не в теорії, а на практиці);
- почуття свободи і розкутості, яке з часом нівелює боязнь зробити помилку, що створює умови спілкування максимально наближеного до реального, що свою чергу, сприяє формуванню навичок і розвитку необхідних вмінь.

Педагог має можливість організувати і спрямовувати пізнавальну і творчу участь кожного як в групі, як і індивідуально. Інформаційна підтримка навчальної програми в

соціальній мережі дозволяє студентам, які бали відсутні на заняттях не відставати від освітнього процесу, отримувати консультацію викладача і самостійно виконувати завдання. Теми і питання, які не були розкриті повністю під час лекції, можуть знайти продовження у спільному діалозі, що дозволяє з ініціативи студентів переходити до поглибленого вивчення конкретної дисципліни. Викладач може використовувати соціальні мережі для виділення завдань особливої складності, створювати опитування і голосування з приводу теми, яку вони хотіли б повторити або вивчити більш глибоко.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підготовка інженерів-педагогів за допомогою соціальних мереж дозволить сформувати і розвинути у студентів особистісні та професійні якості: толерантність, комунікативність, гуманність, відповідальність, вимогливість до себе й до інших, організованість, сумлінність, творчість, здатність до діалогу. Таким чином, інформаційна підготовка інженерів педагогів у ВНЗ повинна бути нерозривно пов'язана з їх майбутньою професійною діяльністю, важливою частиною якої буде використання інформаційних і комунікаційних технологій. Соціальні мережі повинні бути доповненням до реального і повноцінного спілкування, а не заміною йому.

Отже, вважаємо доцільно запропонувати використовувати соціальні мережі як допоміжні засоби у професійній підготовці майбутніх інженерів-педагогів. У соціальних мережах є можливість діставати відгук на свої повідомлення або запит, взаємодіяти зі студентами, колегами, освітніми структурами тощо. Тому перспективами подальших пошуків вважаємо у дослідженні використанні соціальних мереж у процесі навчання у вищому навчальному закладі та розробку методичних рекомендацій щодо використання соціальних мереж у процесі навчання професійної підготовки майбутніх інженерів педагогів.

Список використаних джерел

1. Гавловський В. Д. До питання несанкціонованого збору та систематизації персональних даних користувачів через соціальні мережі / В. Д. Гавловський // *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. – 2011. – № 2/3. – С. 312-320.
2. Гавловський В. Д. Кража личности – персональных данных в США приобретает угрожающие масштабы [Электронный ресурс] / В. Д. Гавловський. – Режим доступа : <http://perevodika.ru/articles/17943.html>.
3. Гельфанова Д. Д. Особливості фахової підготовки майбутніх інженерів- педагогів / Д. Д. Гельфанова // *Наук. зап. Тернопіл. нац. пед. ун-ту. Сер. : Педагогіка*. – 2009. – № 3. – С. 131-135.
4. Івашньова С. В. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті / С. В. Івашньова // *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. – 2012. – № 2. – С. 15-17.
5. Коноплицький С. Сучасний соціологічний словник: Віртуальна реальність / С. Коноплицький // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 2003. – № 4. – С. 215.

References

1. Havlovskyy, VD 2011, `Do pytannya nesanktsionovanoho zboru ta systematyzatsiyi personalnykh danykh korystuvachiv cherez sotsialni merezhi`, *Borotba z orhanizovanoyu zlochymnistyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)*, no. 2/3, pp. 312-320.
2. Gavlovskij, VD 2011, *Krazha lichnosti – personalnyh danyh v SShA priobretayet ugrozhajushhie masshtaby*, <<http://perevodika.ru/articles/17943.html>>.
3. Helfanova, DD 2009, `Osoblyvosti fakhovoyi pidhotovky maybutnikh inzheneriv- pedahohiv`, *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*, Seriya Pedahohika, no. 3, pp.131-135.
4. Ivashnova, SV 2012, `Vykorystannya sotsialnykh servisiv ta sotsialnykh merezh v osviti`, *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnyu universytetu imeni Mykoly Hoholya, Psykholoho-pedahohichni nauky*, no. 2, pp. 15-17.
5. Konoplytsky, S 2003, `Suchasnyy sotsiolohichnyy slovnyk: Virtualna realnist`, *Sotsiolohiya: teoriya, metody, marketynh*, no. 4, pp. 215.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2016р.